

slikanja brez poudarjene predmetnosti v ekspresionizmu. Bil je zelo plodovit, saj sta mu bili življenje in umetnost eno. Mnogo je razstavljal po Severni Ameriki, pa tudi v Parizu, Londonu in drugod. Dosegel je v svoji novi domovini veliko časti in priznanja, navzlic temu pa ostal do konca tujec med tujci, ker je bil ves čas podzavestno zrasel s svojim narodom in mu je zmerom šlo samo za svobodo umetniškega udejstvovanja. Iz vse duše je sovražil praktično pojmovanje umetnosti, kakršno je v Ameriki toliko krat doživel. In dasi je od zgodnje mladosti bival onstran morja, se zde njegova dela navzlic tujim, mnogokrat eksotičnim snovem nekam toplo domača, kakor je sam zmerom želel podajati vselej samo samega sebe in izraziti svojo notranjost kar se dá nepotvorjeno. Ker je bil močna individualnost, ki je šola ni izmaličila, je ostal do zadnjega samosvoj in svojsko izrazit, tako da ga po pravici moremo šteti med resnično slovenske umetnike.

Ceprav H. G. Perušek ni bil novotar ali izreden umetniški talent, vendar je njegovo delovanje pomembno, saj je v sodobnem slikarstvu Severne Amerike v hudi tekmi kot samouk dosegel zares častno mesto. Kot sin naroda, čigar izseljeni člani se nevdržno vtapljajo v ameriški skupnosti, je s svojim delom zares obogatil kulturo svoje druge domovine, obenem pa v zgodovini slovenske oblikujoče umetnosti izpolnil bogato, s toplim čustvom in redko iskrenostjo popisan list.

K. Dobida

OB 70 LETNICI JOSIPA PAVČIČA. Skladatelj Josip Pavčič se je rodil 18. julija 1870. leta v Velikih Laščah na Dolenjskem. Če mu je bilo namenjeno, da bo pretil v glasbo mehko govorico svoje rojstne krajine, da bo prestavil v muziko žive utrinke naše šaljivosti, pa tudi nežnost in našo slovensko mehko, je ta namen v največji meri izpolnil. Že od svojega očeta Jožefa, ki je bil kot nadučitelj v Laščah organist, skladatelj in zborovodja, je podedoval sposobnost in veselje do glasbe. Po študijah na gimnaziji v Kranju in na učiteljskišči v Ljubljani je odšel Pavčič v Vipavo za učitelja, odkoder je bil prestavljen v Velike Lašče za nadučitelja in kasneje v Ljubljano, kjer je l. 1926. dopolnil svoja službena leta. Kot skladatelj se je udejeval zgodaj kakor vsi nadarjeni muziki. Ker je bila njegova borba za življenje težka kakor pač borba vseh slovenskih učiteljev, je bil z dunajsko glasbeno akademijo v stikih sprva le po dopisovanju. Kasneje je kot nadučitelj v Laščah odšel na Dunaj, kjer je zelo uspešno opravil državni izpit iz glasbe. Mnogo se je bavil z muziciranjem tudi v Vipavi, kjer je zložil med drugim glasbeno odo na goro Nanos, ki ga je nekajkrat navdušil kot vnetega ljubitelja prirode. V Ljubljani je svoje študije dopolnjeval pri Gerstnerju in pri Hubadu, ki ga je uvajal v študij solopetja.

Lep del Pavčičevih skladb je še neobjavljenih in nepoznanih. Za določitev skladateljevega umetniškega lika nam pa zadostujejo tudi izdane skladbe. Pretežno je skladal samospeve, pa tudi zборе in klavirske skladbe. Mojstrsko v obliki in v vsebini, dojeti do kraja v otroški nežnosti, prisrčnosti in šegavosti je zložil znane pesmi iz Župančičevega Cicibana. Pavčičevega skladateljskega dela ne smemo podcenjevati. Ni iskal novih poti; to ni bil njegov namen niti njegova naloga. Hotel nam je v svojih skladbah prikazati ljubkost, slovensko sentimentalno otožnost, za katero se včasih sami vprašujemo, odkod se prikrade med naša občutja; prikazal je dalje vriskajoče pesmi ptic v gozdu, zibanje klasja in pesmi škrjančkov na polju. Zato ni čudno, da je Pavčič prvi slovenski skladatelj, ki je uspešno in glasbeno neoporečno skladal za koloraturni sopran. Sicer so pa njegovi samospevi že tako rojeni večidel v sopranu. Celu znameniti njegov samo-

spev Dedek Samonog (iz Cicibanovega ciklusa) je bil sprva namenjen za sopran. Šele kasneje je nekatere pesmi predelal za druge glasove. Vidi se, da ga je trenutno navdušil lep glas kake pevke, za katero je tudi predvsem pesem komponiral. Gotovo imata Suvova in zlasti Pavla Lovšetova v tem pogledu mnoge zasluge.

Torej ta neproblematična, preprosta, toda večini glasbo ljubeče publike domača in nepogrešljiva čustva je Pavčič izrazil v svojih skladbah. Res je, da včasih zaide že na mejo resne glasbe. Toda v nekaterih dobrih pesmih in zborih je veren odraz enega dela slovenskega čustvovanja, skoraj bi rekli slovenske mentalitete in ima v tem smislu svoje trdno in končno tudi nepogrešljivo mesto med slovenskimi skladatelji. Zato je prav, da se ga v naši reviji objektivno spomnimo. V prikupni melodiki vodi pevca, ki ga vzorno podpira klavirska spremljava. Ne docela samostojno, toda gotovo zadosti samoniklo je Pavčič ubral nova, sveža pota klavirskega stavka v samospěvu in v svojem načinu ustvaril podobno, kakor Lajovic v resni in težki glasbi. Saj je imel Pavčič kot dober pianist vse pogoje za obvladanje klavirskega stavka. Med njegove najlepše pesmi prištevamo samospěv Žanjica, Priplula je pomlad in Padale so cvetne sanje. Če bi nam Pavčič ustvaril še več šaljivih, šegavih in ritmično zanimivejših samospěvov, bi se njegova skladateljska vrednost znatno dvignila. Kjer je ohranil svoj zdravil dolenski humor, se iskré imenitni živahni glasbeni domisleki v skladbi. Najboljši v tem oziru je njegov zbor Žabe, omenjeni Dedek Samonog in imenitni samospěv Vrabcí in strašilo.

Vsemu glasbenemu občinstvu so te skladbe dobro poznane in bile so mnogokrat izvajane. Še mnogo bolj pa je bil Pavčič poznan v Ljubljani kot dober klavirski pedagog. Cela vrsta pianistov — med njimi tudi podpisani — je izšla iz njegove šole. Pavčičevo živo zanimanje za razne metode klavirskega poučevanja in ogromna načitanost vseh mogočih del o klavirski literaturi kaže ta mladostnega duha, ki tudi v zrelih letih ne ostane krčevito pri priučeni metodi poučevanja, ki more in mora biti za vsakega učenca le individualno. Njegovo poučevanje je vzbujalo in ohranjalo veselje do glasbene umeinosti, v čemer se pri tem dandanes že dostikrat preziranem in zapostavljenem pedagogu marsikateri »odlični« pedagog lahko meri.

Tretji Pavčičev pomen je njegovo delovanje kot skladatelj učne klavirske literature. V tem je skoraj najpomembnejši, ker je zaoral ledino, ki je bila do njegovega nastopa pri nas docela neobdelana, in hodil svoja pota, kar mu je priznala tudi tujina. Njegovo uvežbanje v igro skal in akordov, njegove male domače pesmice, prirejene za male in najmanjše učence, so neprecenljiv vir za učitelje klavirja. Med slovenskimi skladatelji nadaljujejo Pavčičevo delo sedaj le Škerjanc, Šivic in Osterc.

Ob tako proslavljanih bolj ali manj pomembnih kulturnih delavcih drugih narodov se moramo s pozornostjo spomniti svojega človeka, tem bolj, ker je z zvestobo, ki je danes tudi glasbenikom le redka lastnost, deloval za Slovence.

Lipovšek Marijan